

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik
minden héten egyszer
szombaton, egy íven.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: DEBRECZEN, KOLLÉGIUM
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Előfizetési ár
egész évre 10 arany korona
félévre . . . 5 arany korona
Egyes szám ára 25 arany fillér

Halhatatlanság, örök élet!

Húsvétot hirdetnek a felmelegült szívek: az igazság győzelmébe vetett hitnek szent lángjai lobognak még a legegyszerűbb lelkek mélyén is! Vajjon a húsvéti visszaemlékezés örvendés hangja harmónikusán olvad-e bele küzködő korunk nyugtalan világába? . . . Nem anachronismus-e halhatatlanságról s örök életéről beszélni, mikor szentséges eszmények megcsúfolásával, sárba tiporásával s az élni akarás gúzsbakötésével halált kiált milliók feje felett az emberi elbizakodottság? . . .

Húsvét . . . halhatatlanság . . . örök élet! . . . Keresztyén eszmék és gondolatok hű kifejezői e szavak; mert maga az erőforrás, az örök emberi s isteni igazságok hirdetője: Krisztus is a keresztyénség tündöklő eszmenyképe!

Ha tudjuk és érezzük, hogy a keresztyén hitelvek mint alakultak át életigazságokká; vallási gondolataink pedig tipikus erkölcsi eszmékké, akkor körülbelől megjelöltük azt a pontot, melyen minden lelki életet élő ember mintegy kényszerítve van a keresztyén társadalmat uraló nagy igazságok átértésére és befogadására!

Ilyen kínálkozó pont felekezeti különbség nélkül minden gondolkozó lényre nézve a húsvét ünnepe is!

Krisztus előtt, sőt egynehány századon át még utána is, nyomasztólag hatott a kedélyvilágra, zsibbasztólag a lélek szárnyaira az a tudat, hogy minden lelkesültségnek, minden igaz törekvésnek örök határt szab a testi megsemmisülés, az elmúlás!

Ily körülmények és viszonyok között, mikor szűk határok közé ékelt az emberi élet s ennek az arasznyi életnek is a tartalma üres, célja pedig állatias . . . hogyan lobbant volna fel a szívekben az eszményies rajongás, az önzetlen szeretet égi tüze? . . .

Krisztusnak, az emberi társadalmi élet nagy reformátorának kellett hódító ereje, varázslatos egyénisége teljes hatalmával fellépnie, hogy az elsekélyesedő, sőt már az elposványo-

sodó életbe beledobja isteni lelke ragyogó idealizmusát!

Mikor élete sem volt drága, csak hogy a lelkét uraló igazságok győzedelmeskedjenek a materiális világnézet felett; mikor az égrekiáltó nyomor és szenvedés égő sebeinek enyhítésére a testvéri egyenjogúság új tudományával hint gyógyító balzsamot, jöllehet, ezt az új tudományt a vértanúság hulló vércseppjeivel kell megszentelni . . . amikor a hősiesség így egyesült az eszményies eltökéltséggel, az ember testvéri szeretet, isteni igazságok önfeláldozó szerelmével a Krisztus tökéletes egyéniségében, akkor már a martirhalál tüze nem volt képes megemészteni azt a világot, melynek glóriás alakja, vezérlő tűzoszlopa a megdicsőített Krisztus! . . .

Krisztus él ma is, élni fog időtlen időkig a felvilágosodott tiszta lelkek mélyén, a humanizmus minden intézményében és dicső alkotásában!

Az első húsvétnek ez az elvitathatatlan történelmi tanulsága, ez az egyre ragyogóbb fényben tündöklő emléke!

Ha a munkás egyéniség felismerve az élet valódi nagy célját, önfeláldozó buzgósággal szolgálja az emberiség szent ügyét s e magasztos szolgálat közben eszméinek, igaz meggyőződésének ellenségeire talál; bár túlnyomó legyen az ellentálló hatalom . . . eszméit cserben nem hagyja, meggyőződését soha fel nem adja; inkább koldussá lesz, nyomorog, golgotai keresztet hord . . . az ily erőteljes egyéniség a társadalom halhatatlan, örökéletű alakja, húsvéti igazságok megpecsételője, ha talán porszemek világában élte is le napjait!

Emberi nemzetünk történelmének dicső alakjai ezek, kik krisztusi nyomdokon haladva, a húsvéti dicsőség fényében tündökölnék! Ehhez a halhatatlansághoz, örökélethez joga van minden emelkedett gondolkozású, letterős léleknek, kiket egy közös eszmény, egy magasztos cél lelkesít: önzetlenül szolgálni s minden tekintetben előbbre vinni az emberiség szent ügyét!

Társadalmunk az egyesült erő célhoz vezető tudatában gyakorta bámulatos munkát végez; a haladás útjából régi romokat takarít; új mesgyékkel jelöli meg az egyre rohamosabban fejlődő kultúra részére meghódított területeket; a társadalom eddig eltemetett, ismeretlen rétegeit: a munkásnép millióit felszínre hozva, hol a jog és kötelesség egyensúlyának mérlegére állítva, igyekszik az ember valódi értékét megállapítani! Hányszor kíséri ezt a fenséges törekvést megrázkódtatás; hányszor élet-halál harc?

Mivel az öntudatra ébredt társadalom is tenadta jogaiból nem enged... a golgotai halál borzalmai lebegnek az igazaikért küzdők tábora felett! A harc bár rettenetes; a küzdelem lehangelő; de a társadalmi eszmék s igazságok diadala kétségbevonhatatlan s ez a diadal üt egyengetője a halhatatlanságnak, az örökéletnek. Ennél a diadalnál szebb, ennél fenségesebb csak az lehetett, melyet Krisztus vett a tudatlanságba s a bünbe temetkezett világon!

Húsvéti diadal; halhatatlanság; örökélet... nem erőfeszítés hang; nem elhaló szó többé, hanem a jól folytatott, tökéletes élet méltó következménye; mely ma is, mint kétezer évvel ezelőtt, az igazság önfeláldozó szeretetének isteni kéz által nyújtott jutalma! **Melkó Zoltán.**

Tárca

Pap Károly dr. beszéde Jókai komáromi ünnepén.

Mélyen tisztelt Közönség!

A debreceni Tisza István tudományegyetem és a debreceni Csokonai Kör nevében kérek szót, hogy hódolattal köszöntsem Jókai halhatatlan szellemét születése századik évfordulóján.

Mindnyájunk előtt ismeretes, hogy az Ő lángképzete, mely bejárta földünk alakulásától — a jövő század regényéig, a fekete gyémántok sötét honától — a szférák magasságáig, kelet fénydús virányaitól — egész az északi pólusig e világ minden tér- és időbeli dimenzióját s mely a költészet délibábos egébe vonta a régi, nagy Magyarország annyi természeti és történelmi nevezetességét, különösen három helyet kedvelt benne leginkább: Komáromot, a Székely-földet és Debrecent. Komáromhoz a szülőföld százféle drága emléke fűzte, Erdély történelme és romantikus tájai is méltán búvölhettek el, de génusza, úgy tesszik, mégis a nagy magyar Alföld, közelebbről a debreceni vonatkozású témáknál időzött legszívesebben, mert bennük találta föl közvetlenül azokat az ihlető elemeket, amelyekre kép-

zetetének mindig szüksége volt: a frissen szemlélhető magyar valóságot s a valóságban is mindig új és igéző különösséget.

Jókait a szabadságharc vihára veti először hozzánk, Debrecenbe. A Pestről menekült kormány kíséretében jő s egyuttal nászútját ülve olyan viszonyok közt, amelyekhez hasonlót csak az ő fantáziája tudott volna teremteni. Am az a pár hónap, amelyet mint hivatalnok és lapszerkesztő a Miklós utcán végig él, örökre felejthetetlen benyomásokat hagy lelkében, hogy aztán új meg új élményekkel gazdagítva: több mint tizenöt regényében és novellájában igyekezzék őket hallhatatlannítani. Itt villan szemébe a civis-város büszke népének s a Hortobágy pásztor-világának annyi tipikus képe és tipikus alakja. Itt szítja magába az Alföld levegőjének sajátos színt és illatát, gyűjtögeti nyelvének hervadhatatlan szépségű vadvirágait, melyeknek legszebb májusi pompázását ép a Hortobágyon játszó *Sárgarózsában* csodáljuk leginkább.

De szívének ösztönös szerelmével talán mégis a debreceni öreg Kollégiumot öleli át: tisztos hagyományával és szokásaival, országos hírű professzoraival és diákjaival egyetemben, akiknek elődeinél — szerinte — századokon át nem volt gyönyörűbb ifjúsága ennek a nemes magyar hazának. Mennyi adomát, tréfát, humoros történetet tud kisugározni e falak közül; mennyi friss energiát e testi-lelki erőktől zsongó coetusokból! Sőt, hogy még fényesebb apotheosisba emelje őket: a maradiság talaján veszteglő magyar glóbuszt is debreceni jurátusokkal mozdíttatja meg az Eppur si muoveban... Igaz ugyan, hogy azok az ifjú reformerek csaknem mind kicsapott diákok, de Jókai azt is tudta, hogy Csokonai, Kölcsey, Arany, irodalmunk e három nemzettevő díszé, szintén innen indult útnak s lett három egymás nyomába lépő kor vezető egyéniségévé. Aztán abban a daliás Jenői Kálmánban, a Katona, Kisfaludy és Vörösmarty-féle reminiscenciák mellett nem vegyült-e akaratlanul is egy pár Csokonai-vonás, aki ép oly ellobogva futja meg költői pályáját s ép oly meg nem értve száll korai sírjába, mint e derék úttörő ifjak legendás vezére? Csokonaiából, akinek bájoló, lágy trillái, tarka képzetei bizonyára körül röpködtek már az iskolás gyermek első álmait, boldogtalan szerelmének és hányódásainak emléke a serdülő ifjú ábrándvilágát...

És most, ez ünnepi órában, amikor őket idézem, mintha valamennyien ide sorakoznának: a költő legszebb álmái és ábrándjai, egetvivő hősei és asszonyai, nemzetébresztő eszményei és törekvései, hogy szellemkezekkel áldást hintsenek arra a helyre, amelyen egykor Jókai bölcséje ringott, azokra az intézményekre és hajlékokra, amelyeknek melegen

egykor saszárniai bontakozni kezdtek, hogy hitet és reményt öntsének a mi szívünkbe — hirdetni a magyar Husvétot Nagypéntek éjszakáján is...

Ez érzelmektől áthatva teszem le a debreceni Tisza István egyetem és a Csokonai Kör koszorúját Jókai halhatatlan szelleme előtt.

Iskola

Kerekes Ferenc pedagógiai levelei.

Mindenesetre érdekes adalék a Kerekes megállapítása a régi pedagógiára. Az is érdekes, hogy nem elégszik már meg az ő javaslatainak akár milyen tetszetős odavetésével sem: pszichológiai megokolást ad. Módszere sikerének alapja szerinte az, hogy az elme sóvárog az ismeretlent megvilágítani; amit készen adunk neki, elveszti az ingerét.

Ezen az eszmemeneten tovább haladva, *szótárt* sürget az alsó osztályok számára a nagy Cellarius helyett abc renddel, ne a törzsök szerint.

Tudvalevőleg sokáig divatozó módszer volt a törzsök, (gyökér-, vagy tö-) szavak magoltatása, s a vele összefüggő szavak etymologizálása. Ebben állott a nyelvészet, amint majd példát is fog adni rá Kerekes. Az első szótárak is ilyen tárgyi csoportokban voltak szerkesztve. Persze, ezekben külön művészet és kész tudomány volt eligazodni, nem kezdő gyermekek számára termettek. De azért még a XIX. század elején is, jelent meg Debrecenben egy 80 lapnyi kis szótár ilyen cím alatt: „Deák törzsszók magyar jelentéseikkel együtt“. A frazeológiák ilyen beosztásán már nem ütközünk meg. Wagner híres frazeológiája ma is ilyen tárgyi csoportosítású bár azt hiszem, hogy ezt is lehetne legalább a csoportok betürendbe szedésével könnyebben használhatóvá tenni.

Ezeket a szótárakat hajdan tehát magolták. Kerekes tiltakozik: ne lapról-lapra magolja a tanuló, hanem keresse ki benne *önállóan* a szükséges szót!

A készítendő grammatikában az olvasmányokból vegyék a példát s bő magyarázatot adjanak hozzá. Gyakorlat tegye a mestert!

Ne diktálja le a tanár a fordítást! Úgy látszik, akkor is megtörtént az, ami ma is megeshet némely túlgyengéd, vagy külszínre dolgozó tanárnál. — Kerekes a mai műszavak nélkül is nagyon helyesen hirdeti az elvet: új képzeteket maga munkájával, ismerő tevékenységével szerezzen a tanuló. Ez az igazi tanulás, gazdagodás.

A *kézikönyvekről* így nyilatkozik: kezdetnek ma legjobb a *Schütz*-féle, kedves classicus szövegeket tartalmazó könyv, mely nem kíván semmi mythologiai, grammatikai, geografiai nagy előtanulmányt és bibelődést. Némi rendezéssel, terjedelmváltoztatással jó lesz ezután is. Félév alatt ezt el lehet végezni. A Milleneumi Értesítő nem ismeri.

II. fokon maradhat a Phaedrus és Corn. Nepos. Csak alája kell építeni még a grammatikai citatiókat. A szükséges tárgyi magyarázatok benne legyenek a lexiconban.

Van aztán egy nagyon érdekes és eredeti ötlete: Szeretne adni a gyermekek kezébe „*egy kicsiny, furcsa könyvecskét*“ is, amit önállóan, magán szorgalomból olvasgatnának. Mily önérzetet, erejében bizakodást, küzdelmekkel szembeszállást öntene ez a tanulóba! Mert „*tűz a gyermeknek az esze, csudát lehet azzal tenni, még pedig erőszak nélkül, csak érteni kell a nyelvén.*“

Langius Colloquiumai talán jök lennének az ő rendszerében is, úgy véli, csak *nem elég humorosak*. Ezért, ha nem írtóznának az újtól, *Erasmus*: Válogatott Colloquiumait ajánlaná.

A Debreceni Collegium milleneumi értesítője ezt a könyvet sem ismeri. Pedig használták. Maga Kerekes rá a tanú, ki tapasztalatai nyomán nyilatkozik róla nagy elragadtatással: hiszen kipróbálta privatus praeceptorként.

Magyarból deákra fordításul ma szövegdictálások járnak, melyeket taláalomra csinál a praepceptor. Ehelyett a latin szöveggel párhuzamosan átgondolt szöveggel kellene, gyönyörködtető tartalommal. Mikor ezt javasolja: visszaemlékezik gyermekkorára: hogy örültek ők a furcsa szövegnek! Elégedetlen „az egyébként kiváló“ Márton István pápai professor Phaedrusból készített stilusgyakorlataival. Ne magas keretekbe állítsuk, hanem pl. párbeszédet csináljunk Pista és Jancsi közt. Az ő stiluskönyve fele ilyen fordítónivalókból állana!

A *beszédgyakorlatokat* mindjárt a legelején meg kell próbálni. Kotyogjon a gyerek tanítójával. Nem baj, ha új szavakkal gyúlik is meg a dolga: így megy a tanulás. — Elítéli a régi *signum*-rendszert. Ez tudvalevőleg valami kis tárgy, zsinórra fűzhető háromszög alakú lemezke, vagy érem volt, mely aféle „számárfül“-ként szerepelt. Egyik tanuló a másikat igyekezett rászédni, hogy az magyarul találjon kérdezni, vagy felelni, s ekkor kárörvendve a markába nyomta a saját signumát. Akinél utoljára találták, azt büntették. — Jó lehetett arra tényleg, hogy megtanítsa-on kit-kit vigyázni a nyelvére, de ezt az előnyét lerontotta a hozzáfűződő nagy igazságtalanság; anyanyelvért büntetni Kerekes szerint is vétek, bünre csábítani sem erkölcsös. Csak az utólsóra figyelni: megint nem helyes.

A nagy deákoknál is jobb lábra kellene állítani a deák nyelvet — úgy mond. Hiába itt az erőszakos parancs: „*minden tudja, hogy az egész Collegium kicsinytől fogva nagyig szüntelen magyarul beszél,*“ csak akkor obscurálják, mikor jön a felülvizsgáló. Ez a hirtelen oda vetődő fénycsóva éles és meglepő világításba helyezi előttünk a régi collegiumi életet. Azt hittük, hogy ott állandóan latin, esetleg görög társalgás megy, hiszen már az 1657-iki törvény szigorúan kimondja mindjárt az elején, még régebbire hivatkozva, hogy „*lingvae nativae sive vernaculae licentia scholas-*

ticis in universum omnibus prorsus interdicitur“. Hiába volt a súlyos pénzbüntetés: a természetet nem lehetett elfolytani akkor sem. Ime, Kerekes a koronatanú rá, hogy bizony *többször beszéltek a deákok magyarul, mint nem*. Kerekes szerint jobb volna a jóbelátásukra, ambíciójukra appellálni. „Bezzeg a tót deákok, ha kulinárisan is, de ugyan csak beszélnek latinul“. (Közmondásos volt a tót deákok rossz latinsága.) A hibákra barátságosan figyelmeztetni kell őket, de nem „piszkolni“.

Egyéb tárgyak a gimnáziumban háttérbe szoruljanak. Csak épen a szépírást gyakorolgassák még, s számtanból ne feledjenek. Egyedül a geographiából kell tovább menni.

A Ratiók sokkal tágasabb körűek itt. (szép és helyesírás, számtan, latin, természetrajz, vallás, magyar, történet, földrajz, és még néhány rendkívüli tárgy: görög, geometria, természetjog, szerepel az I. Ratióban.) A változatosságra vágyó gyermeki lélekre tekintettel szerencsésebbnek tartom a Ratiók megoldását. Szaktanulmány már a felsőfokra való.

A *memorizáltatás* is fontos már itt Kerekes szerint, egyrészt az emlékezet, másrészt a nyelv gyakorlása okából. *Ezt ő is versengés tárgyává tette a jobbak közt.* Ime, nem csak a jezsuitáknál volt meg az aemulatio, a protestánsok is átvették, igaz, hogy ezek mindig inkább húzódoztak tőle. Ma is olyan kérdés ez, melyen lehet vitatkozni s épen a protestánsok azok, akik leginkább távol tartották magukat a mostanában felelevenített tanulmányi versenyektől. Bár a tulzásokat én is elítélem, s a bizalomtultengést, hetvenkedést már, pl. világnézeti s vallásos oktatással ellensúlyozandónak tartom, ember és általában lélektani szempontból igen üdvösnek vélem. A természettől beoltott különbségeket még a kommunizmus csoda szereivel sem lehetett megsemmisíteni; nagy eredmények elérésében pedig óriási jelentősége van a cél szem előtt tartásának, a figyelem szegzőerejének.

Végezetre még át olvassa a levelét: úgy érzi, mindjárt jobban is van „a Szentgyörgyi száz mértföldről is gyógyító szerétől.“ Nyilván átvitelesen kell ezt érteni: azt akarja mondani, hogy a pædagogiai gondolkodás okoz neki enyhületet.

Aláírás! „*Most is az, aki másszor.*“ De nehéz a megválás, úgy látszik. Még utóírást is csatol hozzá, amit jó reggel kívánásával kezd. Tehát reggel is folytatta az írást. Dicséri barátja levelét, melyet százszor is elolvas úgymond; akárcsak Mikest hallanánk, aki nem győzi emlegetni nénje leveleit, melyeket kinyomatásra méltóan szépeknek tart, pedig nyilván sohasem látta azokat. Egészen az ő módján meséket, történeteket sző be, itt pl. egy francia szindarabból. Kérdéseket ad fel, melyekre „Ugy-e, hogy...“ fordulattal maga megfelel. Ennek fonalán *Il padre Soave* olasz író erkölcsi meséskönyvét hozza fel követendő példának.

Aláírás újra magának való:

„Vagyokkendnek Édes Öcsém, Igaz barátja Én.“

Mielőtt tovább mennék, nem mulaszthatjuk el megtenni méltányló észrevételeinket afelett, ami a gerincét alkotja a levelnek: latin nyelvtanítási reformjairól. Mit is mond ő? Összefüggő szövegek, nem a nyelvtan schémáihoz alkalmazkodás, párbeszéd, érdekes olvasmányok, önálló munkára kaptatás: ugy-e, így egy csomóban milyen meglepően új terv. Hogy mennyire új, idézem ehez az eszményhez talán legközelebb járó egyetlen könyvünk: *Csengeri János dr: Latin olvasó- és gyakorlókönyv a gimnázium I. és II. osztálya számára* 1896-iki első kiadása értékes előszavát.

(Folytatjuk.)

Dr. Törös László

Közélet

A vallásos kedélyről.

A hajón is van iránytű. A szélnek is bizonyos irányt szabott a gondviselés.

Ami modern társadalmunk sem haladhat előre bizonyos irányító, vezető hatalom nélkül. Már a biblia első lapjain is ott találjuk a mi modern társadalmunkat is jellemző „aranyborju“ imadását, amikor a régi izraeliak eltértek az egy igaz Isten imadásától.

Oh bizony régi nyomorusága az emberiségnek, hogy néha-néha hűtelenné lesz az egy igaz Istenhez s bálványokat állít fel, hogy a hála, a tisztelet adóját azok előtt rójja le.

Szóval általános érvényű igazságnak ismerhetjük el azt aényt, hogy ezen a világon nem mindig vezet, irányít a vallásos kedély, nem mindig az egy igaz Isten imádása a főcél, az elsőrangú vezető hatalom. S fájdalom, mi a huszadik század egyházi emberei, papjai szomorúan tapasztalhatjuk ezen igazság erejét, hatalmát.

Én legalább a saját, szűkebb pátriámban szomorúan tapasztalom ezt az igazságot.

Sokszor elnézem például azt a jelenetet, amikor egy-egy társas összejövetel alkalmával a legmagasabb fokú hévvel, tüzeltel hangzik a dal, a nóta, a mi világi embereink ajakán. Ilyenkor valósággal elkedvetlenedem azon a tényen, valóságban, hogy a mi világi embereink jó része — tisztelet a kivételnek — szívesebben dalolja, énekli a világi nótákat, dalokat, mint az egyházi énekeket. Sokszor látom, hogy egy-egy névnap, dísznótor, egy-egy társas összejövetel, vonzóbb hatást gyakorol a mi világi embereinkre, — természetesen ezen a téren is tisztelet a kivételnek — mint a legszebb, legmeghatóbb istentisztelet.

S vajjon mit jelent ez a szomorú tényállás?! Mit jelent például az a sokszor tapasztalható szomorú körülmény, hogy a mi világi

embereink jó része teli tudóval dalolja például a nótát, de nem igen énekli egyik-másik nyilvános istentiszteleten, mert hiszen ősi szokás szerint részt sem vesz azon, azt a remek, örök-szépségű dicséretet:

Oh könyörgést meghallgató
Édes Atya, mindenható!...

Jól tudom, sejtem, hogy némelyek azt mondják az én itt leírt megfigyeléseimre, hogy egy kicsit furcsa és különös. Holott tévednek azok, akik így gondolkoznak. Mert hát bizonyos egyházi s társadalmi hibák, fogyatkozások alapokának kipuhatólása, megfigyelése, elsősorú kötelessége lenne a mi korunk egyházi embereinek. Úgy, hogy a huszadik században, a hitélet s általában a valláserkölcsei élet pangása, épen abban a tényben találja meg az igazi magyarázatot, hogy a papok s általában az egyházi emberek, az élet titkainak kifürkészését, megfigyelését egyenesen rábízták a szépirodalmi írókra, művészekre, újságírókra. S így aztán természetesen, egy bizonyos bohém társaság, t. i. az írók, festők, szobrászok, zenészek, újságírók vették át fölünk lassanként az apostolok, próféták szerepét, hivatását. Fájdalom, ma jórészt ők irányítják az emberiség lelki világát, gondolkozási módját. Nagyszerű példa erre nézve az orosz szovjet keletkezése, fentállása. Kiváló német kritikusok beigazolták például, hogy az orosz bolsevizmust nagyrészt Dosztojevszki és Tolsztoj regényeinek köszönheti a világ.

Oh nem tréfa dolog az, amikor a saját intelligenciánkról — ismét tisztelet a kivételeknek — azt a tényt kell megállapítanunk, hogy a világi dalokat roppant előszeretettel énekli, a vallásos énekekről azonban tudni sem akar semmit sem. Ez a tény, ez a valóság — akaratlanul is — nagy dolgokról beszél.

Ez a tény azt beszéli, hogy a vallásos kedély a mi soraink között meglehetősen gyenge lábakon áll. S azt is beszéli, hogy a mi modern magyar társadalmunk életében a vallásos kedély nem az az iránytű többé, ami volt például évtizedekkel ezelőtt, atyáink idején, amikor a vallásos buzgóság hatalmas templomokat, iskolákat emelt, állított, mindenféle államsegély nélkül.

Természetesen, a mi napjainkban, egyedül arról lehet szó, — ha igazán komolyan vesszük hivatásunkat — hogy milyen módon lehetne ismét a vallásos kedélyt irányítójává tenni a magyar társadalomnak?!

Hiszen szó sincs róla, a mi vezető embereink sok szép, okos, üdvös dolgot végeztek már ezen a téren is. A belmisszió s annak témérdek sok ága mind-mind ezt a szép, nemes célt szolgálja.

De hát — száz pardont és ezer bocsánatot kérek — ezen a téren mást is kell tennünk.

Be kell látnunk azt, hogy hiába élünk materiális világot, az emberiség sorsát mégis csak a tehetségek, az „Istentől adott tehetségek” döntik el. Ma már úgyis a „versenyek” korszakát éljük, tehát a tehetségek szabad érvényesülési jogát, — ha ezt más egyház, más felekezet nem teszi is — nekünk törvénybe kell iktatnunk. Akit az Isten egyházi szónoknak teremtett, legyen egyházi szónok. Akit egyházi írónak teremtett, legyen egyházi író. S általában, akit közöttünk az Isten vallásos kedéllyel, szívvvel, lélekkel megáldott, igyekezzünk részére megfelelő munkakört, szerepet biztosítani.

A mi református felekezetünknek különben is nagy baja az, hogy ámbár „demokratikus” egyháznak tartjuk a saját egyházunkat, még sem vagyunk igazán demokratikusak, a hitélet, a vallásos kedély beláthatatlan mezején. Járjuk fontos, komolykodó léptekkel a régi ösvényeket, fűjjük a régi nótákat. S fontos, nagy horderejű egyházi tisztségeket — tisztelet a kivételeknek — betöltünk sokszor azon követelmény megtartása, megvizsgálása nélkül, hogy vajjon a megválasztandó atyafinak karakterisztikuma-e igazán a vallásos szív, vallásos kedély?!

A világért sem akarjuk észrevenni, hogy a mi fényes dunaparti palotánkban, a parlamentben — dacára a mi konzervatív hajlamainknak — helyet kaptak már a kiscgazdák is. Sőt helyet kaptak már a szociáldemokraták is. De miért ne?! Hiszen szeretnek politizálni a kiscgazdák is. No meg városi iparosok, munkások is.

A világért sem azt akarom én itt követelményképen felállítani, hogy az egyházmegyei, kerületi s konventi tisztségeket politikai árnyalat s felfogás szerint töltsük be. Nem! Hanem igenis a közel jövő érdekes távlatáról óhajtok itt valamit sejtetni, amikor egy-egy egyházaért élő-haló jó gazda, egy-egy Istentimádó, vallásos kedélyű, műveltebb magyar munkás ott lesz a mi egyházi életünk magasabb fórumainak intelligens képviselői között.

S így kell majd eljárunk a lelkészi tisztségek betöltésénél is. A próba-szónoklatot a legközelebbi zsinatnak föltétlenül életbe kellene léptetnie. Ez a lépés óriási közeledést jelentene azon cél eléréséhez, hogy ismét a vallásos szív és kedély vegye át közöttünk régi vezető hatalmát. Az ígehirdetésre való hajlam különben is — néhai jó Balogh Ferenc szerint — a hatalmas agy és hatalmas torok (Spurgeonra célozva mondta ezt a mi néhai professzorunk) mind-mind Isten adománya.

Hát miért rejtjük mi véka alá a gyertyát? Miért nem vagyunk mi őszinték a lelkészválasztás kérdésének megoldásánál? Holott éppen nagyobb, népesebb egyházainkban remek, ha-

talmas templomok állanak a próbaszónoklatra jelentkező lelkészek meghallgatására. Miért nem engedjük mi oda éppen azon lelkészeket, akiket nemcsak az iskola, az egyetem, hanem az Isten kegyelme is pappá avatott. Hiszen régi igazság, hogy a városokon dől el a falu sorsa. A nagyobb göcpontok, metropolisok egyházi és társadalmi élete után halad a kisebb városok, falvak egyházi és társadalmi élete. Mint ahogy a gépeknél is azt tapasztaljuk, hogy a lendítő kerék után megy, halad a gépezetnek valamennyi mozgó alkatrésze.

S ha volt idő, amikor a legnagyobb komolysággal hangsúlyozhatjuk az itt leírt igazságokat, úgy ez az idő elérkezett. Itt az ideje annak, hogy a vallásos kedélyt, szívet ismét a társadalom vezető hatalmává kell emelnünk. A napkeleti csillag fényét ugyanis bizonyos lidércfényvel próbálja helyettesíteni a huszadik század gyermeke. Az atheizmus, bolsevizmus felhője ott kereng a távol-keleten, az égáján. Jó lesz egy kicsit vigyázni azoknak, akiket — ha szerény állásban és tisztségben is — bizonyos felelőséggel terhelt meg az Úr elhívása.

Szóval válságos idöket élünk. Az aranyberju körül ismét sokan, nagyon sokan táncolnak. A világi nótákat roppant szeretik az emberek. Szeretnek dalolni a bánatról, szerelemről. A zsoldárok, dicséretök régi, kedves varázseréje mintha megcsappant volna.

Tehát nekünk, ma élő egyházi embereknek, papoknak és vallásosabb lelkületű világi embereknek nem is lehet szebb, kedvesebb ambiciónk, mint azon célunk a munkálása, hogy a vallásos kedély melegségét, szépségét minél magasabb fokra emeljük.

Baráth Imre.

Irodalmi szemle

Poros országutakon. Irta dr. Ecsedi István. Debrecen, 1925. 8°, 176 lap. Ára 35,000 K. Huszonöt utleirást találunk ebben a kedves kiállítású könyvben. Egytől-egyig valamenyi a szerzőnek, az ismert nevű ethnografusnak saját tapasztalatán és éles megfigyelésén alapuló leírás, amely a magyar népszokásokba és a magyar faj jellemvonásaiba érdekes bepillantást enged és így nemcsak kellemesen szórakoztat, hanem gyönyörködtetve tanít és magyar fajunk megismerésére nevel. Szerző teljes mértékben szolgálja és el is éri azt a célt, amelyet így tűz könyve elé: „Érdeklődést akar kelteni az Alföld és annak lakói iránt. Vezeti a tudóst az ősi magyar források felé, könnyű, egyszerű irányával szórakoztatja az olvasó lelkét.” Nagyon helyesen és bölcsen cselekedett Debrecen város tanácsa, amikor iskolai jutalomkönyvként való kiosztásra ötven példányt vásárolt meg ebből a műből. Melegen ajánljuk Olvasóinknak.

II. Rákóczi Ferenc élete. Irta dr. Márki Sándor. Szent István Társulat kiadása, Budapest 1925. Kis 8°, 146 lap, ára 35,000 K. — II. Rákóczi Ferenc emléke, mint „hazánk szentje, szabadság vezére“ emléke tisztán és fényesen tündököl minden magyar lelkében, de azért mégsem árt, sőt felette igen használ, ha eme ködbevesző, mitoszba hajló tiszteletet megalapozzuk a tudományos történetírás olyan kétségbevonhatatlan tényeivel, amelyek még tisztább, még ragyogóbb világosságba helyezik nemzeti történelmünk eme kiváltságos hősét. Hát még ha úgy olvassa valaki, amint e sorok írója is tette, hogy előzetesen Hegyaljai Kiss Géza Lorántffy Zsuzsánna c. könyvét olvassa el s úgy tesz összehasonlítást az irányban, mily áldásos módon öröklődtek és elevenedtek újra az ősanja értékes jellemvonásai a dédunokában?! A Rákóczi családnak e két tagja különböző felekezetben és életviszonyok között egyenlőképpen tesz bizonyosságot a hazaszeretet és mély vallásosság mellett.

Ezek a könyvek kaphatók a Méliusz könyvkereskedésben.

Halottaink

Trócsányi Bertalan, a sárospataki kollégium volt könyvkereskedelmi főbizományosa. Sárospatakon 50 éves korában meghalt.

Padrah Sándor hajduszoboszlói közjegyző, egyházi életünk lelkes munkatársa, 72 éves korában, hosszas betegség után jobblétre szenderült.

Különfelek

Tisztelt Olvasóinknak boldog és idvességes husvéti ünnepeket kívánunk.

A **Baltazár Amerikai Alapítvány** kamatából, amely püspökünk első útja eredményének a jövedelme, husvét ünnepe előtt 42 millió segélyt kaptak kollégiumunk szorgalmas diákjai. Sapiienti sat.

Levél Méltóságos Pappszász József egyházmegyei gondnok urnak Nagykereki. Vonatkozással a 295/1924. sz. egyházkerületi határozattal kiküldött bizottság jelentésében foglalt ama kérésére, hogy a jelzett bizottság jelentésének tárgyalására zárt ülést rendeljünk el — tekintettel arra, hogy a jelentésben egyházi és iskolai funkcionáriusok ellen olyan tények is állítanak, amelyek valóságuk esetében azokat, akik ellen állítanak, közmegejtésnek tennék ki, viszont valótlanságuk esetében az állítók jutnának a rágalmozók helyzetébe — minél fogva a tárgyalás a legteljesebb nyilvánosságot igényli s tekintettel arra, hogy a zárt ülésben való tárgyalás újabb gyanúsítások keltesére lenne alkalom s tekintettel végül arra.

hogy egyházkerületi közgyűlésünk ügyrendje a zárt ülések rendszerét nem ismeri, kérésüknek a tiszántuli református egyházkerület századokon át öregbített jó hírneve érdekében nem tehetünk eleget. Debrecen, 1925 április 7. Dr. Baltazár Dezső püspök, gróf Degenfeld József egyházkerületi főgondnok.

Mácsai Sándor emlékére, a b. e. karnagy arcképének leleplezése alkalmából emlékünnepelet tartott a Debreceni Városi Dalegylet f. hó 5-én délután 5 órakor a Kollégium énektérképében. A mély érzéstől és őszinte tisztelet-től áthatott emlékbeszédet dr. Boldizsár Kálmán tb. városi tanácsnok, a Dalegylet választmányi tagja mondotta.

Az Országos Református Tanáregyesület idei közgyűlését június hó 2-án és 3-án tartja Nagykőrösön, ahová szíves meghívást kapott. Június 2-án lesznek a szakosztályok (vallás-tanári, tanítóképző-intézeti, főgimn. nyelvi és történelmi, matematika és természettudományi) gyűlései. A június 3-iki közgyűlés templomi istentisztelettel kezdődik, azután *Doczi Imre* elnök nyitja meg a gyűlést. Felolvasást tart *Nyáry Béla* a szabadgondolkodás, vallás és term. tudományról, dr. *Gaál László* a latin kiejtésről. Ezután a szakosztályok és a választmány javaslatai, ezek között az új középiskolai tanrendre vonatkozók is, kerülnek napirendre. A meghívót a teljes programmal rövid idő alatt szétküldi az elnökség. — Az egyesület központi igazgatósága a Tanárok Nevelőháza Alapjának segélyéből 14 egyetemi és középisk. tanulót ajánlott a konventnek segélyezésre, egyenként 500—500 ezer koronával.

Nemzetközi tudományos gyűlés és tanulmányút. A világ ornithológusai az idén április 15-en Luxemburgban tartják konferenciájukat, melyre a magyar ornithológiai társaság dr. *Nagy Jenő* debreceni református főgimn. tanárt küldötte ki. Ő a magyarországi, főként hortobágyi madárvilágról az illusztris gyűlésen német nyelven előadást is tart. Vele ment a konferenciára a nagy madárbarát, *Szomjas Gusztáv* egyházmegyei gondnok, volt főispán, jelenleg nemzetgyűlési képviselő is. Tekintettel *Nagy Jenő*nek a magyarság és a magyar tudományosság szempontjából is fontos szereplésére, őt útjában a kollégium és Debrecen városa anyagilag is segélyezi. Visszajövet a két magyar ornithologus Németországon és Schweizon át tesz tanulmányútát. *Nagy Jenő* Luxemburgban a magyar népviseletek és szokások bemutatása által is igyekszik a magyar érdekeket ápolni.

Lelkészeiktatás. A zilizi egyházba március hó 29. napján iktatta be Elek József esperes és Szathmáry Király Pál világi tanácsbíró Somogyi Pál tiszaszederkényi s.-lelkészt rendes lelkészül, az ifjú pásztort, aki egyike a hadbavonult 40 teológus diáknak, egyhangúlag hívták meg és nagy lelkesedéssel iktatták be. Vivat!

A szatmárnémeti egyház március hó 22-én avatta fel két új harangját. Nagy örömmünnepen Bakcsy Gergely főgondnok, Széll György esperes, Csernák Béla nagyváradai lelkész, egyházkerületi főjegyző, továbbá Sárközi Lajos helybeli lelkész, Bede László máramarosszigeti lelkész, Gáspár Annuska, Csabáné Domokos Mária, Kováts Lajos, Bendiner Nándor, R. Bodor Mária, Gönczy Sándor, Saja Sándor kántor vezetésével a helybeli énekkar, végül Gyöngyössy Gyula nagykolcsi lelkész, Boros Jenő szatmári lelképásztor, Hoffmann Ferenc és fia Arthur, Lénárd Margitka, ifj. Saja Sándor működött közre.

Református konvent Poprádon. Március 31-én ült össze a református konvent Poprádon, Pálóczy Czinke István püspök és Lukács Géza kerületi főgondnok elnökletével. A konventi ülésen megjelentek: Balogh Elemér dunamelléki, Bertók Béla ruszinszkói püspök, Szilassy Béla dr. és Polchy István dr. főgondnokok és a konvent tagjai teljes számban. Az ülés P. Czinke István püspök imádságával és Lukács Géza elnöki megnyitójával kezdődött. Ezután megválasztották az újonnan alakult konvent két jegyzőjét, lelkészi részről Péter Mihályt, világi részről Korláth Endre drt. — Czinke István jelentést tett az egyház közéletéről. Legfontosabb pontja a jelentésnek az egyházi törvények jóváhagyásának a kormány részéről történő halogatása. E pont körül hatalmas vita indult meg. A konvent felkéri a kormányt, hogy az ügy végleges elintézése végett írásban minél előbb közölje a kifogásait a zsinati elnökséggel, hogy az egybehívandó zsinat azokat letárgyalhassa. Az új énekeskönyvet, melyet P. Czinke István püspök szerkesztett, az egyetemes konvent kinyomatja 20,000 példányban. A konvent hivatalos lapjának, a „Református egyház és iskolá”-nak szerkesztésében változás állott be: Kövy Árpád eddigi szerkesztő lemondott a lap új szerkesztéséről, helyébe a konvent a lap felelős szerkesztőjévé Magda Sándor dr. segédlelkészt, szerkesztőjévé Iszák Imre vajáni lelkészt, főmunkatársaivá Péter Mihály gálszécsi, Sörös Béla losonci és Peleskey Sándor viski lelkészt választotta meg. Az új szerkesztők május 15-ével veszik át a lapot, mely az eddiginél egyharmadrésszel bővebb terjedelemben fog megjelenni. A felállítandó református teológia kérdésében Szilassy Béla dr. iniciatívájára új teológiai bizottságot választottak meg és azt utasították a lelkész-képző-intézet sürgős felállítására. A lelkész-képző-intézetet valószínűen Losoncon állítják fel. M-g.

Vallás tanár. A halasi főgimnázium rendes vallás tanárává megválasztották Biky Gábor eddigi h.-vallás tanárt, kollégiumunk egykori jeles diákját és szeniorát. Ad multos annos.

A Templomegyesület Hitvédelmi Szakosztályának április 3-iki ülésén Erdey János gazdasági akadémiai tanár tartott előadást. Előadása igazolta, hogy nemcsak szólásforma amit mond, de személyes átélése a megtapasztalt hitnek. Ilyenformán nem csoda, ha lebilincselte hallgatóságát. A természeti törvényszerűség kiváló megállapításai után, amelyeket példákkal illusztrált, odavezette a hallgatóit a legfőbb alkotóhoz, Istenhez. Az ő kezében minden ember eszköz, úgy, hogy az ember bekapcsolódik a nagy cél megvalósításába. Istennek megvan a világgal a maga tökéletes célja. Ebben a világban minden ő neki szolgál. Botorság azt állítani, hogy a természettudósok Isten-tagadók, hitetlenek. Nem; közülök csak az, aki reklámból akar így gondolkodni a maga részére. Az ember ne igyekezzék bűnözésével az Isten ellen vétkezni, mert az vét a természeti törvényszerűség ellen is. Általában cselekedni kell a jót, melyhez Istent kereső, imádkozó lélek szükséges. Az értékes előadást nagyszámú közönség osztatlan figyelemmel hallgatta.

A debreceni református leányközépiskola nyolcadik osztályának növendékei f. hó 3-án és 4-én délután intéztük disztermében nagy sikerrel adták elő Csiky Gergely: A nagymama c. 3 felvonásos darabját. A növendékek mindenike ügyesen és jól adta szerepét. Kiválóan ügyes volt a Fehér Magda (Márta), Leővey Lenke (a nagymama) és Tóth Lenke (Szeraphin) alakítása, de nagy sikert ért el Aradi Vilma, Décsey Amália, Geszti Ilonka, Rózsa Lenke, Antal Ida és Balczér Ilona is. Az első felvonás végén Vargyas Piroška búcsúzott el az intézettől és annak szeretetreméltó igazgatójától, Koncz Aurélnától meghatott szavakkal.

Lelkészválasztás. A drávaszabolcsi gyülekezet Csukás Endre felsőöri lelkészt, a tiszaezlári egyház Gyarmathy Béla s.-lelkészt, a szabási egyház Balogh Árpád erdőcsokonyai s.-lelkészt választotta pásztorául.

Csere. Nádházy Bertalan battonyai és dr. Szarka Gyula diósgyőr-vasgyári lelkészek a presbitériumok hozzájárulásával elcserélték lelkészi állásukat.

A mezőturi főgimnázium testgyakorló köre március 28-án jól sikerült zártkörű iskolai torna-estélyt rendezett.

Pályázat

a szamostatárfalvai református kántortanítói állásra. Javadalom: Egyháztól a törvényes 10%, többi államsegély, lakás, kert természetben. Kötelesség: A mindennapi iskola V. osztályának vezetése, kántori teendők végzése, kanonikus órákon és lelkész akadályoztatása esetén lelkészi teendők végzése. Pályázati kérvények a szamostatárfalvai református lelkészi hivatalhoz (up. Csenger) küldendő május 1-ig.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomdavidallata

Konfirmációi oktatásra legalkalmasabb

és a gyakorlatban legjobban bevált tankönyvek

Soltész János:

Konfirmációi Káté

Átnézte és átdolgozta
Soltész Elemér tábori püspök.
Hetedik kiadás.

Ez a legegyszerűbb, legjobban érthető és legkönnyebb, de mégis legjobb, konfirmációra előkészítő káté.

Alapára K —50. Mai szorzószám 7000.
Bolti ára tehát . . . . . K 3500.—

Nagy István:

Konfirmációi Káté

Igen elterjedt, rövid, világos
kézikönyv.

Alapára K —20. Mai ára 1400 K.

Legjobb, legszebb és legolcsóbb
konfirmációi ajándék

Dr. Erdős Károly:

Az én vallásom

Vászonba kötve — amíg a
második tizezerből a készlet
tart — darabja 5600 korona.

Tömeges vétel esetén jelentékeny
árengedmény a kladónál

„Méliusz”
könyvkereskedés

Debrecen,
Ferenc József-ut 26.